

T.S. Spivets fantastiska resa

The Young and Prodigious T.S. Spivet

Följ med på en resa genom livets stora och små mysterier! En färgsprakande road movie signerad Jean-Pierre Jeunet. Baserad på succéromanen *The Selected Works of T.S. Spivet* av Reif Larsen.

En filmhandledning av Agneta Danielsson
Rek från åk 4

Handling

10-åriga T.S. Spivet bor tillsammans med sin familj på en ranch i Montana i västra USA. Hans pappa är en tystlåten cowboy, hans mamma en fanatisk insektsforskare, storasyster Gracie försöker på tonårsvis revoltera och drömmer om en annan värld, förmedlad genom teves skönhetsstävlingar. Självt är T.S. en ovanligt begåvad kille, med intensivt intresse för naturvetenskap. Hans tillvaro består av att uppfinna olika saker, skriva artiklar till vetenskapliga tidskrifter, rita kartor och på lillgammalt vis kommentera företeelser i någon av sina många anteckningsböcker. I familjen fanns också T.S. tvillingbror Layton, men han dog i en skjutolycka ett år tidigare. Ingen pratar om händelsen.

En dag får T.S. ett telefonsamtal där det meddelas att han kommer att belönas med det prestigefyllda Baird-priset vid Smithsonian museum i Washington DC för sin uppfinning av en evighetsmaskin. Att han endast är tio år vet de inte. Prisutdelningen kommer att ske en vecka senare och han förväntas vara på plats för att motta sitt pris.

Utan att berätta för någon i familjen ger sig han

iväg och tjuvåker med tåg över den amerikanska kontinenten för att delta i prisceremonin. Med på resan tar han med sin mammas dagbok.

Det blir en händelserik resa. Inte bara att han njuter av storslagna landskap, tvingas hålla sig gömd, jagas av vakter och träffar säregna karaktärer. Utan också att han får insikt om sin sorg och saknad efter Layton. Han förstår även genom dagboken att de andra i familjen sörjer, men att sorg kan ta sig olika uttryck.

När han slutligen kommer fram till Smithsonian och det efterlängtrade priset hamnar han i en härva av äregirighet och lögn, förstärkt genom mediernas vilja till exploatering. Det är inte alls den miljö han drömt om och själv blir han en bricka i andras spel. Under tiden har föräldrarna kommit för att hämta hem honom. I direktsänd teve, då T.S. intervjuas, gör mamman entré. Det räknas som ett scoop eftersom T.S. påstått att han är föräldralös. Men mamman är inte intresserad av programledarens infantila frågor, irriteras över att hon inte får prata till punkt och förklarar för sin son att Laytons död var en olycka, att det inte var T.S. fel. Sedan bestämmer de båda att lämna studion, trots att kamerorna fortfarande rullar. Programledaren är dem i hälarna, exalterad över den dramatik som plötsligt skapas men hans framfart stoppas bryskt av en rak höger från T.S. pappa. Han går ner på knä framför sin son, försäkrar sig om att allt är bra och säger, ”det är det enda som betyder något. Min grabb mår bra.” Med T.S. på ryggen lämnar de platsen för att åka västerut, hem till ranchen Coppertop.

Sorgen över en död bror

Trots att T.S. och Layton är tvillingar är likheterna få. ”Layton fick längden och jag fick hjärncellerna”, konstaterar den kortvuxne T.S. När Layton våghalsigt utmanar faror, svingar ett lass eller siktar sitt Winchestergevär mot allt som rör sig föredrar T.S. att fördjupa sig i vetenskapens olösta gåtor. De hittar ändå sätt att leka ihop. Så när Layton skjuter på tomma bönburkar eller prärievargar finns T.S. vid hans sida för att samla data om gevärsskottens ljudvågor. Han går i sin mammas fotspår. Som entomolog är hon fullt sysselsatt med att studera och klassificera insekter och när hon diskuterar sin forskning med T.S. sker det utan minsta förenkling. Tillsammans med Layton är det en helt annan sak. För att han ska förstå skalas alla utvecklingar bort. Han brås på sin pappa, en cowboy i hjärta och själ, utan behov av för mycket prat eller förklaringar.

Det är med viss avund som T.S. noterar att hans bror är pappans favorit. ”Pappa älskade Layton mer än allt annat i världen”, säger han. Själv skulle han gärna vara lite mer frimodig men tror att de fysiska utmaningar det kräver är mer än han klarar av. Lättare då att med anteckningsblock, penna och mätinstrument ge sig i kast med att hitta lösningar till vetenskapliga utmaningar, som att tillverka en evighetsmaskin.

Så sker olyckan. Laytons gevär låser sig när han ska skjuta prick och T.S. hjälper honom genom att hålla i kolven. Då brinner skottet brinner av och Layton dör direkt. T.S. känner skuld för broderns död och lider med pappan för att det är han, den oduglige sonen, som blev kvar.

- T.S. berättar att ingen pratar om olyckan. När han senare läser mammans dagbok förstår han att hon är väldigt ledsen. Att pappan är det, precis som hans syster, visste han sedan tidigare. För att inte prata om hunden Tapioca som av ren sorg tuggar på metallhinkar tills tandköttet blöder. Varför tror ni att det blev så att de pratade om allt annat än Layton? Hur tror ni att föräldrarna tänkte? Vilket råd skulle ni vilja ge familjer där ett barn dör? Diskutera två och två.

- Psykologer säger att om ett syskon som man tycker mycket om dör, så kan det undermedvetna åter skapa den dode. Då kan det kännas som om syskonet finns bredvid och pratar. Det är många som upplever det, så det är inte något konstigt. En del kanske tycker det känns lite skrämmande, andra att det känns tryggt. T.S. pratade med Layton många gånger efter att han dött. Kommer ni ihåg när Layton dök upp? Kan ni ge några exempel? Varför tror ni att det var just då som han fanns med? Hur tror ni T.S. kände det när han hade sin bror med sig?

- T.S. berättar att Gracie efter Laytons död tog med den sörjande hunden Tapioca ut på en långpromenad och att de då satt ner och tittade på bergen. Efter det slutade hunden att tugga på hinkar och började jaga eldflugor som förut. ”Kanske någon dag ska jag också börja jaga eldflugor”, säger T.S. Vad tror ni att han menar med det?

Den nödvändiga resan

Filmen baseras på Reif Larsens egenartade vuxenbok ”Valda verk av T.S. Spivet”. Marginalerna i den är lekfullt fyllda med illustrationer, kartor och utvecklingar från huvudberättelsen. Att hitta någon som kunde överföra historien till filmduken var inte så lätt. Men Larsen berättar i en intervju i *The Guardian* om sin förtjusning då Jean-Pierre Jeunet tog kontakt med honom. Som regissör till bland andra *Amelie från Montmartre* hade han visat hur man kan använda filmens uttrycksmedel och nu ville han ta sig an Larsens bok.

Hans perspektiv är hela tiden T.S. I berättandet tar han fasta på hans organiserande av omvärlden. Kartor, ritningar, listor och animationer hjälper till. 3D likaså. En pop-up-bok, med bilder som fungerar som en resumé av det som komma skall, inleder olika delar och binder samman övergångarna. Den färgrika palett han använde i filmen om *Amelie* återkommer här, liksom den flytande gränsen mellan verklighet och fantasi.

De minutiöst uppbyggda miljöerna är också viktiga. Larsen berättar hur överraskad han blev då han besökte spelplatsen. För där i studion hade bokens miljöer byggts upp. I T.S. mammas rum var väggarna täckta med tusentals skalbaggar och insekter. På bordet låg en noggrant arrangerad röra av instrument, förstoringsglas, uppslagsverk och journaler. Det var i den stunden som Larsen insåg skillnaden mellan böcker och filmer. Den bok han fantiserat fram och skrivit med sina två händer, hade nu skapats av en hel liten armé av scenografer. Allt han såg kändes välbekant, också när han väl såg den färdiga filmen. Men han konstaterar med visst vemod: ”Jag kände de här karaktärerna; det var jag som skapade dem, men samtidigt var de inte längre mina.” Även om känslan som författare är tudelad säger han att den är en nödvändig del när man släpper taget.

Filmen kan räknas till genren road movies, som handlar om huvudpersonens resa. För T.S. är målet att hämta Baird-priset i Washington D.C. men under resan bearbetar han också sin sorg och inser vad som är viktigt i livet. Inte minst genom att han tagit med sin mammas dagbok, som han läser under den långa färden. Det innebär att filmen inte följer en kronologisk linje utan är fylld av tillbakablickar. Men också, precis som i *Amelie*, en medvetenhet om och

ett samförstånd med publiken. När han packar sin väska inför resan tittar han rakt in i kameran och redogör ingående för packningens fyra steg. Hans inre konflikter visas i bild, som exempelvis när han ska bestämma om han i telefonen ska erkänna för personalen på Smithsonian att han bara är tio år gammal. Ska han välja pilen som pekar mot Sanningsprärien eller den mot Lögnberget? I tanken är Layton med, och som den äventyrare han är, uppmuntrar han förstås den mer utmanande lögnen. Så blir det, trots att T.S. ser smått skräckslagen ut. Därmed finns ingen väg tillbaka. I och med sitt beslut är det en resa som han måste göra. Risker är annars, som han säger, att han ”skulle bli ett eko av mig själv.”

- När man vill beskriva en film pratar man ofta om “genrer”. Det som man brukar titta på för att bestämma vilken typ av film det är kan vara tema, handling, miljöer, karaktärer och sätt att filma. Ofta kan det vara ganska enkelt att förstå vilken genre filmen tillhör, även om man inte vet så mycket om den innan man börjar se den.

Vilken typ av film tycker ni själva mest om? Komedi? Skräckfilm? Dokumentär? Animerat?

Diskutera i grupper vad som är typiskt för de genrer ni tycker om? Fundera över vad ni ser i de filmerna (exempelvis miljöer, karaktärer), hur ni ser (hur är det filmat, klippt) och vad ni hör (musik, ljud effekter, tystnad).

Finns det någon typ av film ni inte tycker om? Kan ni beskriva varför inte? Vad är typiskt för den?

- *T.S. Spivets fantastiska resa* är ganska ovanlig i sitt sätt att berätta. Hur skulle ni beskriva filmen för någon som inte sett den? Vilken känsla tycker ni att man får av den? Varför tror ni att man känner så? Kan ni ge exempel? Har ni sett någon annan film som påminner om den här? Vilka likheter finns det i så fall mellan de filmerna?

- Det är inte bara T.S. och Layton som är olika varandra. Alla i familjen Spivet har sina personligheter och egna intressen. Fundera över hur ni skulle vilja beskriva de olika personerna i familjen. Ta ett papper för varje person och gör två spalter på varje. I den första spalten skriver ni ner sådant som beskriver hur personen är, i den andra vad hen helst gör. Jämför era beskrivningar. Stämmer de överens eller har ni sett olika saker?

Vetenskapens lockelse

Att hämta Baird-priset är T.S. drivkraft genom hela berättelsen. Men väl framme i Washington och i den miljö han längtat till känner han sig inte så hemma som man skulle kunna tro. Entusiasmen över hans uppfinning är stor bland forskare och potentater. Att han endast är tio år gammal förstärker förstås det sensationella. Vetenskapens Mozart, är det någon som kallar honom och museets sekreterare Mrs. Jibsen inser att T.S. kan bli en liten guldgruva. Inte minst för hennes egen karriär kan han få betydelse. Men att verkligen lyssna på honom, att intressera sig för hans sätt att tänka är inte hennes starka sida. Istället ser hon honom mer som en lustig liten figur som ska marknadsföras enligt hennes plan. Han vattenkammars, kläs upp och instrueras i vad han kan säga. Om det är sant eller inte spelar inte så stor roll, det viktiga är mottagandet.

Men oförmågan att lyssna på barn är hon inte ensam om. T.S. lärare Stenpock är ett annat exempel. De flesta lärare skulle vara förtjusta över en så vetgirig elev, men knappast Stenpock. Tvärtom tycker han att T.S. tror sig vara smartare än alla andra (vilket han ju också är) och det är inget han premierar. Tvärtom försöker han på olika sätt förminska och förlöjliga T.S. i sin strävan att som vuxen framstå som den som vet bäst.

- Stenpock påstår att T.S. har överlägsenhetskomplex. T.S. å sin sida tycker att läraren är trångsynt, även om han inte säger det. I tanken svarar han i varje fall: ”Vore alla som ni skulle det inte finnas penicillin, avlopp eller ens chokladcookies.” Det är förstås helt riktigt, vetenskapen behövs för att samhället ska utvecklas. Vilka upptäckter eller uppfinningar tycker ni är viktiga? Fundera på tre saker var och skriv ner dem på papper. Se sedan om ni på internet kan hitta de som kommit på de sakerna. Berätta för era klasskompisar om era val, varför ni tycker att just de är viktiga och vem som en gång uppfann dem.

- På Tekniska museets hemsida finns en förteckning över svenska uppfinnare som utvecklat saker som vi har stor nytta av. Är det några av de uppfinnarna som hittat på det som ni tyckte var viktiga upptäckter? Jämför klassens lista med museets!

Smithsonian museum räknas i dag som ett av världens finaste vetenskapliga museer. Det grundades i mitten av 1800-talet med hjälp av pengar testamenterade av vetenskapsmannen James Smithson. Men det finns fler personer som bestämt att deras arv ska gå till vetenskap och forskning. Svenske Alfred Nobel är ett exempel. I över hundra år har Nobelpriset delats ut till vetenskapsmän, författare och fredskämpar. Prisen ges varje år till ämnesområdena fysik, kemi, medicin, litteratur och fred och uppmärksammas stort runt om i världen.

- På Nobelmuseets hemsida kan man läsa om hur Nobelpristagare utses. Där kan ni också läsa om vilka som fått årets och tidigare års Nobelpris. Läs om varför de fått sina pris och diskutera vilka andra upptäckter som ni tycker skulle kunna belönas med priset!

- Att tilldelas Baird-priset för sin evighetsmaskin var T.S. mål. Att själva mottagandet innebär att han måste rymma inser han, för en tioårig pristagare är det ingen som förväntar sig och om föräldrarna blandas in kanske hans pris dras tillbaka av Smithsonian. Men det är en lång resa han ger sig ut på. Följ den i en kartbok och skriv upp den väg ni tror tåget tog. Några hållpunkter får vi i filmen, andra får vi gissa oss till. Resan börjar i Montana, går vidare till Casper i Wyoming, North Platte i Nebraska och Chicago i Illinois innan han till slut kommer fram till sitt mål, Washington i District of Columbia. Leta upp en karta på internet, skriv ut den och rita den väg T.S. åkte. Hur många och vilka stater åkte han igenom? Hur många fler stater finns det i USA?

Länkar

www.tekniskamuseet.se

www.nobelmuseum.se/sv/skola

Filmfakta

Produktionsuppgifter

Originaltitel: The young and prodigious t.s. spivet

Land: USA/Frankrike

Produktionsår: 2014

Regissör: Jean-Pierre Jeunet

Manus: Jean-Pierre Jeunet, Guillaume Laurant.

Baseras på romanen The Selected Works of T.S. Spivet av Reif Larsen

Tekniska uppgifter

Längd: 105 min.

Talat språk: engelska

Textat språk: svenska

Format: DCP, DVD

Rekommenderas från: åk. 4

Svensk distribution:

Njutafilms

www.njutafilms.com

Distribution institutionella rättigheter:

FilmCentrum

www.filmcentrum.se

distribution@filmcentrum.se

Distribution skolbio:

FilmCentrum

www.filmcentrum.se

distribution@filmcentrum.se

